

ORTADOĞU'DA DEVAM EDEN DÖNÜŞÜM BAĞLAMINDA TÜRKİYE-ÜRDÜN İLİŞKİLERİNE YENİ BİR BAKIŞ

Nur KÖPRÜLÜ

*Nur Köprülü Ortadoğu
Teknik Üniversitesi (ODTÜ)
Uluslararası İlişkiler
Bölümü'nden doktora
derecesini almış ve şu anda
Yakın Doğu Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler
Bölümü'nde öğretim üyesi
olarak çalışmaktadır. Uzmanlık
alanı demokratikleşme
hareketleri ve genel olarak
Arap dünyasında kimlik
siyaseti ve özellikle Ürdün
Haşimi Krallığı ve siyasi
liberalleşme süreci olan
Köprülü'nün, demokratikleşme
süreçleri, Ortadoğu'da kimlik
siyaseti, Lübnan siyaseti
ve Ürdün'deki Filistinliler
hakkında birçok makalesi
yayınlanmıştır.*

Ortadoğu siyasetinin iki önemli aktörünü ve müttefikini temsil eden Türkiye ve Ürdün'ün kurdukları bağ ve uzun süreli ilişkileri Soğuk Savaş'ın başlangıcına kadar uzanmaktadır. Her iki ülkenin de Batı yanlısı tutumu ve bölgesel güvenliğin sağlanmasındaki ortak çıkarları, Türkiye ve Ürdün'ün bölgedeki sorunlar ve zorluklara karşı benzer dış politika tercihlerine yönelmelerine yol açmaktadır. AKP hükümeti döneminde 'komşularla sıfır sorun' temeline dayanan Türk dış politikasında yeni bir dönemin başlaması, Türkiye'nin Krallık ile ilişkilerine yeni bir ivme kazandırmıştır. Bugün her iki ülke de aynı bölgesel sorunlarla özellikle Irak'taki mezhep ayrılığı, Suriye'deki istikrarsızlık ile birlikte Suriyeli mültecilerin akını ve devam eden Filistin-İsrail anlaşmazlığı gibi sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Değişen bölgesel çevre Türkiye ve Ürdün'ü Ortadoğu'da istikrar ve düzeni sürdürmeleri ve aynı zamanda iki ülkenin köklü ortaklıklarını daha da güçlendirmeleri için alarma geçirmiştir.

Türkiye'nin Ürdün Haşimi Krallığı ile ilişkileri 1947'deki dostluk antlaşmasına kadar uzanmaktadır. Bölgede sayılı demokratik siyasal sistemlere sahip olan bu iki ülke tarihi olarak yakın ve göreceli olarak istikrarlı ilişkiler geliştirmiştir. 1940'ların ortalarından itibaren çok partili siyasal sisteme geçiş yapan Türkiye, bölgede çok partili siyasetin ve çoğulculuğun en iyi örneğini teşkil etmektedir. Ürdün'de ise Krallığın demokratikleşme çabaları Ortadoğu'daki diğer ülkelere nazaran önemli mesafeler kat etmiştir. 1989'da Parlatentonun alt kanadının yeniden açılması ve 1992'de siyasal partilerin yasallaşması Ürdün'ün siyasal reform sürecine başlamasını sağlamıştır.

Ürdün'ün Türkiye ile ilişkilerinde bölgesel krizler önemli rol oynamıştır. İki ülkenin bölgesel krizlerde istikrar ve düzeni yeniden sağlamaya yönelik beklentileri ve ortak hedeflere sahip olması ikili ilişkilerde kaçınılmaz bir uyum doğurmuştur. Soğuk Savaş esnasında Batı yanlısı bir tutum sergileyen ve Pan-Arabizm'in en parlak dönemlerinde dengeli bir politika izleyen Ürdün, Türkiye için Ortadoğu'da istikrar açısından merkezi bir rol üstlenmiştir. Aynı şekilde Ürdün için Ortadoğu alt sistemindeki komşu devletler ile uluslararası sistem arasında bir denge politikası gözetmek her zaman bir dış politika önceliği olagelmıştır. Ürdün'ün İsrail ile barış yapması ve Arap-İsrail çatışması, bu devleti hem Batılı

devletler hem de Türkiye açısından Ortadoğu politikalarını oluşturma sürecinde merkezi bir konuma oturtmuştur.

Ürdün 1946 yılında bağımsızlığa kavuşmasından bu yana Arap dünyasındaki en istikrarlı ülkelerden birisi olarak görülmektedir. Arap-İsrail Savaşları ve Filistinlilerin 1949'daki göçü, Batılı devletlerin gözünde Ürdün'ün önemli bir yere sahip olmasına neden olmuştur. Ürdün Filistinlilere vatandaşlık veren tek Arap ülkesidir. Ancak kaynakları oldukça sınırlı olup ekonomik açıdan Batı ülkelerinden gelen yardıma ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle İngiltere ve ABD ile yakın ilişkiler geliştirmiştir. Ayrıca Ürdün'ün 1994'te İsrail ile ilişkilerini normalleştirmesi, İsrail ile Arap dünyası arasında bir "koridor devlet" rolü oynamasını sağlamıştır.

Şunu belirtmek gerekmektedir ki içsel dinamikler ve sorunlar, Türkiye ve Ürdün'ü anlık olarak farklı dış politika stratejileri izlemeye yönlendirmiştir. Diğer bir deyişle, Ürdün'ün dış politika yapım süreci, karmaşık demografik

yapı ile Batı'ya olan ekonomik bağımlılık gibi içsel gereklilikler ve meselelerle geniş ölçüde iç içe geçmiştir. Filistin kökenli Ürdünlülerin sayısal çoğunluğu Ürdün dış politikasını etkileyen önemli faktörlerden biri olmaktadır. Örneğin İsrail ile Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nün birbirlerini karşılıklı tanıdığı Oslo Barış Anlaşması, Ürdün'ün İsrail ile 1994'te barış yapmasında önemli bir rol oynamıştır. Bu noktada 1994 öncesinde Ürdün açıkça ifade etmese de İsrail'i tanımak istiyordu ancak ülke içindeki Filistin asıllı Ürdün vatandaşları ve muhalefet, rejimin böyle bir anlaşma yapması önünde önemli bir engel olmuştur. Ayrıca, Ürdün'ün kısıtlı kaynakları, ülkeyi dış yardıma bağımlı kılmıştır; bu açıdan ABD Ürdün'e en çok ekonomik yardım yapan ülke konumundadır.

Dolayısıyla Ürdün dış politikasını öncelikli olarak iç dinamiklerin bir uzantısı olarak incelemek mümkündür. Diğer bir deyişle ülke içi istikrar ve ekonomik denge Ürdün'ün dış ilişkilerini şekillendiren iki

Ürdün'ün İsrail ile barış yapması ve Arap-İsrail çatışması, bu devleti hem Batılı devletler hem de Türkiye açısından Ortadoğu politikalarını oluşturma sürecinde merkezi bir konuma oturtmuştur.

temel etkindir. Ürdün ve Türkiye'nin ülke içi dinamikleri bu iki devletin 1950'lerden bu yana farklı konumlar almalarını gerektirmiş olsa bile, bölgesel sorunlar bu iki devletin çoğunlukla benzer *tehdit algılamalarına* sahip olmasına yol açmıştır.

İkili İlişkilerde Öne Çıkan Konular

2000'li yılların başında iki devlet arasındaki ikili ilişkiler en üst düzeye ulaşmıştır. Türkiye'de 2002'den bu yana Adalet ve Kalkınma Partisi'nin yükselişi, Türkiye'nin Ortadoğu'daki konumunu ve ilişkilerini yeniden inşa etmek açısından merkezi bir önem taşımıştır. Son on yılda ABD'nin 2003'teki

Irak müdahalesi, Filistin'deki mevcut durum, Arap-İsrail anlaşmazlığındaki çözümsüzlük ve 2011'den bu yana devam eden halk hareketleri gibi bölgesel gelişmeler, bu iki ülkeyi benzer dış politikalar izlemeye yöneltmiştir.

Arap dünyasıyla güçlü ilişkiler kurmak, 2002'de iktidara geldiğinde AK Parti hükümeti açısından bir dış politika önceliği idi. Haşimi Krallığı bu dönemde Türkiye'nin önemli ortaklarından biriydi. 12 Mayıs 2014 tarihinde Kral Abdullah, Ankara ziyaretinde, “Ürdün-Türkiye ilişkileri, her iki ülke halkının ortak çıkarlarına hizmet eden sağlam bir ilişki olarak Ortadoğu bölgesinde bir örnek teşkil etmektedir”, diyerek benzer bir bakış açısına

sahip olduğunu ortaya koymuştur.

AK Parti'nin "komşularla sıfır sorun" vizyonu, Arap dünyasıyla siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkileri yeniden tesis etmek açısından önemli bir araç olmuştur. Filistin sorunu, Irak'taki mezhepsel gerilim, Lübnan'daki istikrarsızlık ve son zamanlarda Suriye'deki çatışma Türkiye'nin Ortadoğu'daki rolünü geliştirmesini sağlamıştır. Türkiye, ABD'nin Irak savaşı esnasında diğer Arap ülkelerine, özellikle Ürdün Krallığı'na benzer bir tavır almıştır. Türkiye Başbakanı Abdullah Gül'ün Ocak 2003 tarihinde, Irak konusunu görüşmek üzere Mısır, Ürdün, Suriye ve Suudi Arabistan'a yönelik gerçekleştirdiği geziler, ortak kaygılar ve korkuların tartışılıp belirlendiği aktif bir dış politika stratejisi niteliği taşımıştır. Bu açıdan, bu tür tartışmaların en önemli sonucu, bu devletlerin "Irak'ın toprak bütünlüğünün muhafazası" ve "Irak'ta varlık gösteren radikal grupların" engellenmesi konusunda birlikte çalışma kararı almasıdır.

Türkiye'nin o zamanki Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan 2006 yılında Amman'ı ziyaret etti ve bundan bir sene sonra Dışişleri Bakanı Ali Babacan da Ürdün'e gitmiştir. Babacan'ın ziyareti sonucu iki ülke arasında serbest ticaret anlaşması görüşmeleri başlamıştır. 2007'de Kral Abdullah'ın Ankara ziyaretinin ardından Ürdün Dışişleri Bakanı Selahaddin Basher Şubat 2008'de Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Yüksek düzeyde görüşmeler ve ziyaretler 2009, 2013 ve en son olarak Mayıs 2014'te gerçekleşmiştir.

Bu bağlamda, İsrail-Filistin uyuşmazlığı ve Irak'taki durum, ikili ilişkilerin gelişmesinde öne çıkan önemli konular olmuştur. Türkiye ve Ürdün Ortadoğu'daki bölgesel konularla ilgili ortak hedefleri olduğunu açıkça ifade etmiş ve siyasi bir danışma grubu kurmak konusunda anlaşmaya varmıştır. Her iki ülke "iki devletli çözüm" temelinde bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasına gidecek adil ve kalıcı bir çözüme ulaşmayı hedeflemektedir. Ürdün Krallığı için iki devletli çözüm politikası "Ürdün Filistinliler

Arap dünyasıyla güçlü ilişkiler kurmak, 2002'de iktidara geldiğinde AK Parti hükümeti açısından bir dış politika önceliğiydi. Haşimi Krallığı bu dönemde Türkiye'nin önemli ortaklarından biriydi.

için *al-watan al-badil*, yani alternatif bir vatan değildir”, görüşüne gönderme yapmaktadır.

Değişen bölgesel ortamda yaşanan krizler Ürdün’ü ve Türkiye’yi ortak çıkarlar ve beklentiler geliştirmeye yönlendirmiştir. Diğer bir deyişle Suriye, Lübnan, Irak ve Filistin’deki krizler bu iki devletin Ortadoğu’da istikrar amacıyla işbirliğini güçlendirmelerini sağladı. Bu bakımdan Ürdün ve Türkiye Filistin sorununa adil ve kapsamlı bir çözüm bulunmasının bölgesel istikrar açısından çok önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Irak’la ilgili olarak, iki ülkenin politikası 2003’teki savaştan bu yana Sünni grupları Irak siyasi sistemine entegre etmeye çalışmak doğrultusunda olmuştur. Bu politikanın sebebi, ABD’nin Irak müdahalesinden sonra bölgede yeniden uyanan Sünni-Şii çatışmasıdır. Bu noktada iki devlet de Irak’ta Sünnilerin dışlandığı siyasi yapının sürdürülebilir olmadığını düşünmektedir.

Suriye’deki savaş bağlamında, Ürdün ve Türkiye bölgede Suriyeli mültecilerin

sığındıkları iki ana ülke konumundadır. ABD müdahalesinden beri Ürdün’de, Filistinli mültecilerin yanı sıra, 450.000 Iraklı mülteci bulunmaktadır. Dahası, önceki Arap ayaklanmalarından daha da öteye giden Suriye krizi sebebiyle Ürdün’e yönelik yeni bir mülteci akını başlamış ve ülkeye Filistinliler ve Iraklılardan sonra akın eden Suriyelilerin sayısı her geçen gün artmıştır. Mayıs 2014’te Kral Abdullah, Türkiye’nin Ortadoğu’daki ana aktörlerden biri olduğunu belirtmiş ve Suriye krizinin hem Türkiye hem de Ürdün’e artan bir derecede yeni taahhütler getirdiğini ifade etmiştir.¹

Türkiye’nin Suriye krizindeki aktif rolüyle karşılaştırıldığında, Ürdün’ün bir eylem planı dairesinde hareket etmekten ziyade “bekle ve gör” politikası izlemesi, Arap baharı sonrası Ortadoğu’daki kaygan güç dengesiyle yakından alakalıdır. Ürdün, Suriye’deki insan hakları ihlallerine yönelik tüm Arap Birliği kararlarına tam destek vermiş ve Suriye muhalefetine Arap Birliği’nde bir sandalye verilmesini

savunmuştur.² Yönetim ülke içinde Esad yanlısı hem de Esad karşıtı gösteriler düzenlenmesine de izin vermiştir.

Arap İsyanlarından Sonra Ortadoğu'da Değişen Ortam

Arap isyanları 2011'den bu yana Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki birçok Arap ülkesine yayılmıştır. Bu isyanlar bölgedeki her ülkede farklı sonuçlar yaratmıştır. Halkın siyasal ve ekonomik değişim talep eden gösteri ve eylemleri Arap dünyasının yekpare olmadığını ve her ülkenin kendi dinamiklerine sahip olduğunu göstermiştir. Ürdün, ne Arap baharı akımına kapılmış ne de bu akımın gözünden kaçmıştır. Bu ülkede halkın eylem ve gösterileri Krallığın siyasal reform sürecini güçlendirmiş ve derinleştirmiştir. Bu strateji kapsamında, Kral hükümeti yeniden düzenlemiş ve yeni bir başbakan görevlendirmiştir. Parlamento için erken seçimler Ocak 2013 tarihine yapılmıştır. Ürdün, isyanlardan sonra başbakanın yasama organı tarafından görevlendirilmesine imkan veren

yeni siyasal reformlara imza atmıştır.

Türkiye'nin Arap isyanları öncesinde ve sonrasındaki tutumu, bölgedeki demokratikleşme hareketlerini teşvik eden bir "yumuşak güç" rolünü benimsemek olmuştur. Ürdün'ün istikrarı bu dönemde Türkiye'nin önceliklerinden biri olmuştur. Türkiye Ürdün'de parlamentonun yeniden açılmasını ve Ocak 2013'te parlamento seçimlerinin yapılmasını memnuniyetle karşılamıştır. Ürdün, Türkiye için bölgede istikrarlı, siyasal açıdan liberalleşmiş ve aynı zamanda siyasal ve ekonomik alanlarda ikili işbirliğinin geliştirilebileceği bir ülkedir. Arap baharı, bölgede sürekli değişimde olan düzeni tekrar sağlayabilmek açısından Ürdün'ün oynayabileceği rolü Türkiye'ye göstermiştir. Ürdün ve Türkiye, farklı iç dinamiklerine rağmen, Ortadoğu'da iki "geleneksel müttefik" konumundadır.

Ürdün'ün, monarşi ve Müslüman Kardeşlerin (İhvan) uzun soluklu bir ilişki geliştirmesinden ötürü bölgede istisnai bir durum teşkil etmesine

Türkiye ve Ürdün Ortadoğu'daki bölgesel konularla ilgili ortak hedefleri olduğunu açıkça ifade etmiş ve siyasal bir danışma grubu kurmak konusunda anlaşmaya varmıştır.

rağmen Ürdün rejiminin İsrail'le ilişkilerini normalleştirilmesi ve 2. Abdullah'ın 1999'da yeni önceliklerle tahta çıkması, Krallığın İhvan ile ilişkilerini şekillendiren yeni bir dönem başlattı. İhvan İsrail-Filistin sorununda kapsamlı ve adil bir çözüme ulaşılmadan İsrail ile ilişkilerin normalleştirilmesine karşı çıkmaktaydı. İhvan ve monarşinin İsrail ile barış konusunda farklı görüşleri olsa da, İhvan'ın siyasi kanadı İslami Hareket Cephesi (İHC) Ürdün siyasal hayatında halen önemli bir yere sahiptir.

İHC'nin ülkenin önemli siyasal partilerinden biri olması, rejimin İhvan ile iyi ilişkiler geliştirerek bölgedeki militan/radikal İslamcılığa karşı bir güvenlik supabı elde etme

girişimiyle yakından alakalıdır. Irak ve Suriye'de El Kaida bağlantılı Selefi ve Cihatçı akımların yükselişi, Ürdün'ün bu hareketleri kısıtlama girişimlerine başlamasına sebep olmuştur. Ürdün, ABD'nin terörle mücadele kampanyasına destek veren ülkelerden biri olarak ülkesinde ve bölgede radikal faaliyetleri kontrol etmeye çalışmaktadır. Gerçekten de, Ürdün rejiminin İhvan ile ilişkilerini yeniden yapılandırması, Arap isyanları sonrasında Krallık açısından çok önemlidir. İHC'nin 2010 ve 2013 seçimlerini boykot etmesi ve siyasi çoğulculuk çağrılarını yapması sonucu, rejim bir dizi siyasi reformu hayata geçirmiştir. Ürdün'deki İhvan Haşimi monarşisiyle uzun süreli

ilişkilerinden ötürü Ortadoğu açısından bir istisnai durum teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra, İhvan hareketinin siyasetin dışında tutulduğu Ortadoğu açısından Ürdün'deki İhvan'ın durumu yegâne örnektir.

Ürdün İhvan ile ilişkiler açısından Türkiye ile ortak bir noktada durmaktadır. Büyük bir Müslüman nüfusa sahip her iki ülke İsrail ile diplomatik, siyasi, ekonomik ve askeri ilişkiler kurmuştur. Bir yandan bölgesel ve uluslararası krizlerden ötürü Ürdün ve Türkiye 1990'larda İsrail ile karşılıklı bağımlılık ilişkileri kurarken, diğer yandan Ürdün ve Türkiye toplumunun İsrail ile ilişkilere yönelik algılaması rejimlerden farklılık göstermektedir. Her iki ülkede toplum Filistin, özellikle de Gazze'deki durumla ilgili olarak "Filistin yanlısı" bir tavır almaktadır.

Arap Baharı'nın başlamasıyla birlikte İslamcı gruplar, özellikle de İhvan, bu ayaklanmalardan en çok yararlanan odaklar olmuştur. Mısır'da başkanlık seçimleri, Muhammed Mursi'nin zaferi ve halk gösterilerinde İslamcı gruplara

verilen destek bu dönemde rejimlerin karşılaştığı zorlukları ortaya koymaktadır. Bölgede derin bir yapısal değişiklikten bahsetmek erken olsa bile, toplumsal ayaklanmalar, Ortadoğu'daki ülkelerde İslamcı faaliyetlerin yaygın niteliğini bariz bir şekilde öne çıkarmıştır.

Her ne kadar İhvan ve İHC Ürdün siyasetinin köklü parçalarından olsa da, Ürdün'de İhvan ve monarşi arasındaki yükselen gerginliği bölgedeki toplumsal hareketlerin sonuçları arasında saymak mümkündür. Bugün Ürdün gündemindeki en önemli husus İslamcıların Suriye'de kontrolü ellerine almasıdır. Ürdün, Türkiye ile benzer bir şekilde, Suriye'nin geleceğine ilişkin olarak Esad rejiminin sona ermesini ve aynı zamanda "Suriye'nin aşırılık yanlısı mezhepçi gruplar arasında bölünmesinin önlenmesini" tercih etmektedir. Mona Alami'ye göre:

"Suriye'nin yıkılışı ve Sünniler ve Şiiler arasındaki bölgesel güç dengesinin değişmesi komşu ülkelerdeki iktidar yapılarının ve bağımsız bölgesel grupların üzerinde çok önemli etkilere yol açacaktır. Cihatçıların

Ortadoğu'daki bu geçiş evresinde Türkiye ve Ürdün bölgesel krizlerle kuşatılmıştır. Irak ve Suriye'deki istikrarsız durum göz önünde bulundurulduğunda, Ürdün'ün de istikrarsızlığa kapılması Türkiye açısından başka bir tehdit unsuru oluşturacaktır.

anavatanlarına dönüşü, özellikle de kendi içerisinde mezhepsel gerginliğe rastlanan ülkelerde bu eğilimi daha da kötüleştirecektir.”

Hamas'ın Gazze'deki 2006 zaferi, El Fetih karşısındaki yükselişi, İhvan faaliyetlerinin Mısır'da ve başka yerlerde yeniden canlanması Ürdün'ü “İhvan'ın bölgesel nüfuzunu geliştirmek üzere bir fırsat alanı”³ olarak gören anlayışla yakından ilgilidir. Ürdün'de Selefi İslamcı faaliyetlerinin artışı yurt içi kaynaklı bir olgu olmaktan ziyade bölgesel dinamiklerin, özellikle de Suriye krizinin yayılma etkisiyle açıklanabilir. Bu açıdan, Hamas ve Ürdün arasındaki ilişkilerin Amman'ın İhvan'ı yasaklamamasıyla daha da güçlendiği belirtilmelidir. Ürdün'de ülke içi dengeler İhvan ile ilişkileri bozup bu hassas süreci yaralayacak bu tür bir senaryoyu mümkün kılmamaktadır. Bunun Türk hükümeti açısından da ne kadar önemli olduğunu söylemeye gerek yoktur.

Ortadoğu'daki bu geçiş evresinde Türkiye ve Ürdün bölgesel krizlerle kuşatılmıştır. Irak ve Suriye'deki istikrarsız

durum göz önünde bulundurulduğunda, Ürdün'ün de istikrarsızlığa kapılması Türkiye açısından başka bir tehdit unsuru oluşturacaktır. 2011 sonrasında Türkiye, Ürdün'deki isyanlar ve 23 Ocak 2013'teki seçimlerde İhvan'ın seçim boykotu esnasında tarafsız kalmıştır. İhvan, yasama organında yeterli sandalye kazanmalarını engelleyen seçim yasasının adaletsiz olduğu gerekçesiyle 23 Ocak 2013 tarihindeki seçimleri boykot etmişti. İhvan'ın tavrına paralel olarak İHC de seçimlere katılmayı aynı sebeplerden ötürü reddetmişti. Seçimlerden sonra, 25 Ocak 2013 tarihinde Türkiye Dışişleri Bakanlığı bir açıklama yayımlayarak “Ürdün seçimlerinin barış ve huzur ortamı içerisinde düzenli bir şekilde sonuçlanmasını” memnuniyetle karşılamıştı. Bu açıklamada aynı zamanda “yeni parlamentonun Ürdün'de ekonomik ve siyasi reformlara katkısının çok önemli olacağı ve Türkiye'nin bu amaçla Ürdün'ü desteklemeye hazır olduğu” da belirtilmekteydi.

Son söz: Bölgede yeni bir siyasete doğru gidiliyor mu?

Soğuk Savaş'ın başından bu yana Türkiye ve Ürdün Ortadoğu'da iki önemli müttefik ülke konumundadır. O zamandan bu yana birkaç kere çatışan dış politik konumlanışlar olmuştur. İki kutuplu uluslararası sistem yıllarında, Ürdün (Türkiye'nin kilit üyelerden biri olduğu) Bağdat Paketi'na katılacaktı, ancak ülkedeki Nasırcı ve Pan-Arabist odaklar Kral Hüseyin'i katılmamak konusunda zorlamıştı. Gene de Irak'ın 1990'da Kuveyt'i işgali ve Körfez Krizi'nde Ürdün'ün yaklaşımları istisnai olmuştur; her iki ülke birbiriyle yakın ilişkiler geliştirmiş ve birbirlerinin işlerine karışmamıştır. İstisnai durumlar yurt içi meseleler ve baskılardan kaynaklanmıştır.

Arap isyanlarının başlamasından bu yana, yani 2011'den

beri, bölge politikalarında dalgalanmalar görülmektedir. Bazı rejimler yıkılırken diğerleri de yeni aktörlere teslim edilmiştir. Ancak, rejimlerin yıkılışından bu yana radikal bir gelişme de olmamıştır. Şu an itibariyle genel yapıdan ziyade aktörlerin değişmesinden söz etmek mümkündür.

Bugün "Ortadoğu'da istikrar" hem Ürdün hem de Türkiye'nin karşılaştığı sorunlara çözüm bulmakta merkezi bir öneme sahiptir. Türkiye, Ürdün'ün Irak ve Suriye'deki radikal gruplarla mücadelesini bu açıdan değerlendirmektedir. Bunun yanı sıra Ürdün Türkiye açısından bölge için ve Batı ile doğu, İsrail ile Arap dünyası arasında köprü kurmak için bir koridor devlettir. 2011 sonrası dönemde değişen bölgesel ortamda Ürdün'ün istikrarı Ürdünlüler için olduğu kadar Türkiye için de önemlidir.

Bugün "Ortadoğu'da istikrar" hem Ürdün hem de Türkiye'nin karşılaştığı sorunlara çözüm bulmakta merkezi bir öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

- 1 *Today's Zaman*, 5 March 2013.
- 2 <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13163870>
- 3 Robert Satloff and David Schenker, "Political Instability in Jordan", Contingency Planning Memorandum No: 19, *Council on Foreign Relations*, May 2013, www.cfa.org.

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelerine doğrudan yansıtabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye'de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesıyla gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesi içinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

© Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM'a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM'ın kurumsal görünüşünü yansıtmamaktadır.

ORSAM

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr